

має переваги перед іншими формами та видами навчання і вимагає від фахівців не тільки знань, а й уміння застосовувати свої знання у практичній діяльності, що постійно змінюється і є наближеною до реальних умов.

Література

1. Головач І.О. Клінічний розбір як основна форма навчання на етапі післядипломної освіти лікарів-терапевтів / І.О. Головач // Галицький лікарський вісник. - 2001. - № 4. - С. 138-139.
2. Івченко В.К. Про деякі проблеми практичної підготовки фахівців / В.К. Івченко, П.С. Меженський, О.І. Швець // Проблеми медичної науки та освіти. - 2001. - № 3. - С. 32-33.
3. Медична освіта в у світі та в Україні. До дипломна освіта. Післядипломна освіта. Безперервний професійний розвиток / Ю.В. Поляченко, В.Г. Передерій, О.П. Волос овець [та інш.] / Київ.: Книга плюс. - 2005. - 282 с.
4. Мілерян В.Є. Методичні основи підготовки та проведення навчальних занять в медичних вузах: навч.-метод. посібник. / В.Є. Мілерян. - К. - 2006. - 80 с.
5. Сігаєва Л.Є. Вміння й навички самостійної роботи у професійному становленні дорослої людини: навч.-метод. посібник. / Л.Є. Сігаєва, М.Г. Гордієнко. - К.: Вид-во «ЕКМО», 2007. - С. 114-127.

Зубань А.Б., Кулинич Г.Б., Островський Н.Н., Недоступ І.С., Децьова О.І., Кулинич-Миськів М.О., Корж Г.З., Глазович М.В.

Использование тренинговых технологий и метода клинических конференций в учебно-педагогическом процессе по профессиональной патологии

Резюме. В работе представлены особенности использования

инновационных методов в учебно-педагогическом процессе на кафедре внутренней медицины № 3 при изучении профессиональной патологии по методике тренинговых технологий и ролевой игры, что дает возможность создать качественную систему теоретических знаний, практических навыков, профессиональных умений и профессионально важных качеств будущего специалиста. Использование тренинговых технологий, как интерактивной формы обучения, способствует развитию у студентов навыков использования знаний в нестандартных ситуациях, близких к реальным условиям.

Ключевые слова: *тренинг, клиническая конференция, ролевая игра.*

Zuban A.B., Kulynich E.I., Ostrovskyy M.M., Nedostup I.S., Delcova O.I., Kulymych-Miskiv M.O., Korzh G.Z., Glagovych M.V.

The Use of Training Technologies and Methods of Clinical Conferences in Educational and Pedagogical Process of Professional Pathology

Summary. The article presents the peculiarities of the teaching and pedagogical process at the chair of hospital therapy №3 as regards the conferences in occupation disease by using the methods of technology training and professional game. It gives the opportunity to form the basic skills of diagnostic, medical tactics and promotes the base of clinical thinking, the formation of a well-sledged professional level of a future specialist.

Key words: *training, clinical conference, role game.*

Надійшла 16.01.2012 року.

УДК 378.147+614.255+616.341

Косенко С.В., Рожко М.М., Костишин З.Т., Кіндрат Г.В., Остап'як І.З. Сорока О.Б., Пелехан Л.І., Соловей С.І.

Оптимізація навчального процесу у підготовці лікарів-інтернів-стоматологів. (Повідомлення 4. Результати впливу методичного забезпечення на ефективність навчального процесу протягом 2007-2010 років. III, IV, V, VI етапи алгоритму навчання.)

Кафедра стоматології факультету післядипломної освіти (зав. каф. – проф. М.М.Рожко)

Кафедра хірургічної стоматології (зав. каф. – проф. В.П.Пюрлик)

Івано-Франківського національного медичного університету.

Резюме. У статті йдеться про збереження балансу між несхожістю і єдністю системи навчання, що забезпечується Болонським процесом і вітчизняними методиками навчання при здобутті фаху “лікар-стоматолог”. Розглядаються III, IV, V, VI етапи алгоритму навчання, що розроблені на кафедрі стоматології ФПО ДВНЗ “ІФНМУ” з метою оптимізації учбового процесу. Оптимізована педагогічна діяльність колективу викладачів здатна підготувати лікаря-інтерна-стоматолога до заключних етапів контролю навчання з метою отримання сертифікату лікаря-стоматолога.

Ключові слова: *оптимізація, навчальний процес, навчання в інтернатурі, стоматологія.*

Людство в процесі свого існування, завжди шукало шляхи передачі інформації та досвіду діяльності для подальшого розвитку суспільства. Накопичення надмірної кількості інформації у різних суспільствах вимагає її уніфікації та

інтеграції у спільні освітні простори. У медицині одним із завдань Болонського процесу є реорганізація освітніх систем Європейських країн таким чином, щоб учасникам освітнього процесу було легко спілкуватися між собою при подальшому навчанні та працевлаштуванні. Юридично Болонський процес заснований на міжнародних угодах. Фактично ним не передбачено створення ідентичних систем вищої освіти у європейських країнах, скоріше – навпаки, йдеться про підтримку балансу між несхожістю і єдністю. [5] Утримати такий баланс можливо тільки за допомогою застосування ефективних методик викладання, що сприяють мотивованій діяльності за фахом та стимулюють до самонавчання. Вважаючи, що методики навчання за Болонським процесом застосовуються на перших курсах стоматологічних факультетів лише з 2010 року, результати

такого навчання на факультетах післядипломної освіти слід очікувати через три роки. Викладачі кафедр інтернатури та післядипломної освіти стоматологічних факультетів мають підготуватися до діяльності із тими, хто навчався за кредитно-модульною системою. Тому оптимізація навчального процесу на факультетах післядипломної освіти не втрачати своєї актуальності. У даному повідомленні ми продовжуємо ділитися власним досвідом застосування ефективних методик у навчанні лікарів-інтернів-стоматологів, якими користуються викладачі кафедри стоматології ФПО ДВНЗ "ІФНМУ". Попередньо ми розглянули I та II етапи алгоритму навчання за основною методикою навчання. Перехід до наступного етапу завершувався констатацією наявності індивідуальних відсотків при написанні "Пробного та проміжного Кроків 3" кожним із інтернів, що мали отримувати інформацію на кафедрі протягом навчання. На II етапі основної методики навчання той, хто навчає мав об'єктивну інформацію про рівень підготовки того, хто навчається.

III етап – виконавча частина методики. Цей етап складався із засвоєння фактичного матеріалу лікарем-інтерном-стоматологом на попередніх курсах навчання, читки лекцій, ведення практичних занять та семінарів при навчанні на кафедрі, а також самостійної роботи інтернів.

Процес переходу студента-стоматолога в нову якість – лікаря-інтерна-стоматолога існує не тільки номінально – за рахунку зміни назви. Цей процес відбувається за рахунку статусу та трудової діяльності. Якщо студент-стоматолог засвоює знання, а лікар-стоматолог фахово діє, то – лікар-інтерн-стоматолог – має самостійно створити із бітів, байтів, гігабайтів різноманітної неупорядкованої інформації самого себе, як фахівця, і – набути нових якостей шляхом упорядкування цієї інформації, її критичного осмислення та інтегрування інформації неклінічних дисциплін в клінічні. Саме інтеграція сприяє окресленню чіткої системи упорядкування всього здобутого від навчання матеріалу з подальшим перетворенням у здатність до діяльності за фахом. Тобто – клінічної діяльності. Оптимізація процесу навчання можлива при вирішенні проблемних ситуацій. В навчальному процесі проблемні ситуації моделюють ті протиріччя, які були, або є на даний час предметом наукових досліджень.[1] Їх вирішення лікарем-інтерном-стоматологом має відбуватися самостійно, а також може бути тільки на рівні усвідомлення або констатації існування проблеми.

Прикладами можуть бути:

- **проблеми національного рівня** з реорганізації охорони здоров'я та профілактичної діяльності при захворюваннях ротової порожнини;

- **проблеми регіонального рівня** щодо інтенсивності та розповсюдженості карієсу у межах регіонів України;

- **проблеми місцевого рівня**, пов'язані із матеріально-технічною базою оснащення стоматологічних кабінетів у селі та місті;

- **проблеми індивідуального рівня** сприйняття пацієнтом інформації, що надається лікарем-стоматологом, і спрямована на догляд за ротовою порожниною, де може бути тільки сприйняття фактів, а може – сприйняття у напрямку формування власних мотивованих дій.

Тобто, лекції, практичні заняття і семінари мають бути подані викладачами із чіткою констатацією проблемних ситуацій, пропозиціями їх можливого самостійного вирішення. Конкретним прикладом регіональної проблемної ситуації, що не вирішується, а існує протягом 20 років у регіоні Прикарпаття, є подання інформації за тематикою "захворювання тканин пародонта", що викладається в лек-

ційному матеріалі та на практичних і семінарських заняттях. Матеріал подається як протиріччя, що склалося в регіоні, у випадку коли спрямування зусиль охорони здоров'я на лікування та профілактику захворювань тканин пародонта протягом довготривалого часу не стримують процес їх поширення серед населення Прикарпаття. Слід врахувати, що для навчання подається науковий матеріал довготривалих спостережень, який отримано викладачами різних кафедр. Викладачем констатується факт про те, що майже кожні 10 років поширеність захворювань пародонта серед населення зростає приблизно на 5%.[3] При неможливості вирішити певну проблемну ситуацію власними силами, усвідомлення цих проблем здатне формувати світогляд лікаря-інтерна-стоматолога, що в свою чергу, допомагає знайти власне місце у прикладанні отриманих знань, умінь, та навичок. Констатація таких протиріччя може бути подана і на четвертому курсі, тобто в учбовому матеріалі по пародонтології різних кафедр. Таке подання інформації спонукає майбутніх лікарів до роздумів, сприяє емоційному сприйняттю протиріччя, що, як відомо, призводить до підвищення ефективності розумової діяльності. Той, хто навчається найактивніше включається у процес пізнання у тому випадку, якщо він стикається із протиріччями. [4]

IV етап – констатація протиріччя у визначенні елементів персональної власної оцінки у системі знань, умінь та навичок. На цьому етапі навчання лікар-інтерн-стоматолог знає рівень власної підготовки, так само і викладачу відомі результати "Пробного та проміжного Кроку 3" кожного інтерна. Констатація цих фактів стимулює до мотивованих дій як викладача, так й інтерна. Викладач зацікавлений внести корекції в систему освіти лікаря-інтерна-стоматолога з метою подолання ним відсоткового бар'єру щодо написання "Кроку 3. Стоматологія" як критерію власної діяльності наприкінці навчання. Лікар-інтерн-стоматолог зацікавлений у сприйнятті цієї інформації, переслідуючи ту саму мету. Їх інтереси співпадають. Таким чином формувалася суб'єктивна (власне оцінювання) та об'єктивна ("Пробний та проміжний Кроки 3") система оцінки в отриманні ділових робочих стосунків між викладачем та лікарем-інтерном-стоматологом, надбанні знань, формуванні навичок та умінь, виявленні найслабкіших ланок у системі надбаної освіти, які одночасно відомі як викладачу, так і лікареві-інтерну. З метою подальшої оптимізації процесу навчання формувалися "групи якості". Формуванням "груп якості" за оцінюванням "Пробного та проміжного Кроків 3" займався один досвідчений викладач кафедри, в обов'язки якого входило виконання розпоряджень завідуючого кафедрою по організації педагогічного процесу. Із всіх інтернів було сформовано **три групи: основна, рубіжна та група ризику**. В основну групу входили ті лікарі-інтерни, які за оцінками "Пробного або проміжного "Кроків 3" набрали більше ніж 60%. Рубіжна група складалася із інтернів, які за оцінками "Пробного або проміжного "Кроків 3" набрали від 50,5% до 60% правильних відповідей. Група ризику розділялася на **дві підгрупи: прогнозовану та непрогнозовану**. У прогнозовану групу ризику входили лікарі-інтерни-стоматологі, які набрали до 50,5% правильних відповідей. Непрогнозовану групу складали лікарі-інтерни-стоматологі, які за будь яких обставин не були присутні при написанні "Пробного або проміжного "Кроків 3". Метою навчання в основній групі було збереження та поглиблення знань. Навчання в рубіжній групі мало на меті поповнення та закріплення знань. Робота викладача із групою ризику зводилася до активізації самостійної роботи інтернів по вирішенню задач, регулярному контролю та тренінгам з метою формування знань.

Тренінги проводили викладачі із великим педагогічним досвідом, вводючи до тематик викладання якнайбільше проблемних ситуацій. Слід відзначити, що за результатами порівняльного аналізу “Пробного та проміжного Кроків 3” за 2007 та 2010 роки можна було бачити значну різницю у засвоєнні знань. Напочатку використання основної методики викладання майже вся прогнозована група ризику, що була сформована в I році навчання, не пододала 50,5% бар’єр при написанні “Проміжного Кроку 3”. Середній бал був низьким – 38,7%. У 2010 році результати “Проміжного Кроку 3” (48,9%) значно відрізнялися від “Пробного Кроку 3” (37,7%). Під час іспиту за системою “Крок 3. Стоматологія”, що відбувся у 2010 році, всі лікарі інтерни із прогнозованої групи ризику подолали прохідний бар’єр. Тобто, оптимізована основна методика викладання була ефективною при навчанні лікарів-інтернів.

V етап – вирішення або невирішення протиріч самим лікарем-інтерном. Це констатація права вибору та пошук можливих шляхів, спрямованих на вирішення проблемних ситуацій на різних рівнях їх існування. Це активізація формування запитань до викладача з боку інтернів, які мають виникати по ходу вирішення проблем як практичного, так і теоретичного характеру. Це формування запитань до лікарів-інтернів з боку викладача, які побудовані таким чином, що спонукають лікарів-інтернів-стоматологів до певного ступеня активності. Тобто сприяють формуванню мотивованої активізації діяльності через надання відкритої системи навчання, що спрямована на поповнення [2]. На даному етапі викладання важливим є емоційний стан лікарів-інтернів-стоматологів, спрямований на гуманізацію освіти у системі вищої медичної школи. Емоційна підготовка до вирішення проблемних ситуацій є запорукою безперервного професійного розвитку. Знання проблеми та прагнення її вирішення або розуміння зводиться до стабільності результатів діяльності. Все це суттєво може підвищити професіоналізм майбутнього лікаря-стоматолога.

VI етап – методологічний етап. Цей етап в навчанні може бути пов’язаний тільки із базовою основою загальних законів розвитку суспільства. На цьому етапі викладачу слід пам’ятати, що крім протиріч існують і причини їх виникнення. Тобто в процесі викладання недостатньо тільки констатації фактів про існування протиріч, слід обговорювати механізми їх виникнення в конкретній ситуації, аналізувати існування протиріч як у стоматології, так і у медицині в цілому. Викладач має на меті переконливо показувати, що протиріччя об’єктивні і здатні виникати від причинно-наслідкових зв’язків. Методологічний етап навчання не може відбутися без діалогу між викладачем і інтерном, тобто без особистісного спілкування. Саме цей етап, а не віртуальне спілкування, має вплив на формування світогляду та особистості лікаря. Методологічні аспекти проблеми здатні налаштувати інтернів на формування власної точки зору та предмет, що дозволяє в майбутньому діяти самостійно та впевнено, не порушуючи нормативної бази професійної діяльності. Цей етап навчання закінчується формуванням способу дій у лікаря-інтерна-стоматолога шляхом засвоєння знань, які забезпечують ці дії.

Висновки

Завдяки оптимізації основної методики навчання та розробці алгоритму етапів навчання відбувається збереження балансу між несхожістю і єдністю системи навчання між Болонським процесом і вітчизняними методиками навчан-

ня при здобутті фаху лікар-стоматолог. Оптимізована педагогічна діяльність колективу викладачів здатна підготувати лікаря-інтерна-стоматолога до заключних етапів контролю навчання. III, IV, V, VI етапи алгоритми навчання, розроблені на кафедрі стоматології ФПО ДВНЗ “ІФНМУ” формують основу методик навчання. Методологічні аспекти проблеми здатні налаштувати інтернів на формування власної точки зору та предмет, що дозволяє в майбутньому діяти самостійно та впевнено, не порушуючи нормативної бази професійної діяльності.

Література

1. Атанов Г.А. Деятельностный подход в обучении. / Атанов Г.А. – Донецк: – «ЕАИ-прес», 2001. – 160 с.
2. Зубаренко О.В. / Організація самостійної роботи студентів за умов модернізації медичної освіти [О.В. Зубаренко, Т.В. Соєва, О.О. Портнова]: мат. навчально-наукової конференції “Інтеграція української медичної освіти в європейський та американський медичний простір”. – Тернопіль. – 15-16 травня 2006 року. – С.173-174.
3. Косенко С.В./Методологічні основи викладання санітарної просвіти у питаннях пародонтології. [С.В. Косенко, Г.М. Мельничук, Г.М. Гаврилів та ін.] / Галицький лікарський вісник. Івано-Франківськ.: Том 17 – число 4 – 2010, – с.102-104.
4. Матюшкин А.М. Проблемные ситуации в мышлении и обучении. / Матюшкин А. М. – М.: Педагогика, 1972. – 234 с.
5. Підаєв А.В. Болонський процес в Європі. / Підаєв А.В., Передерій В.Г. – К.: Вітапол, - 2004. – 188с.

Косенко С.В., Рожко Н.Н., Костышин З.Т., Киндрат А.В., Остапак І.З., Сорока Е.Б., Пелехан Л.І., Соловей С.І.

Оптимізація учебного процесса при подготовке врачей-интернов-стоматологов. (Сообщение 4. Разработка и применение методического обеспечения учебного процесса в течение 2007-2010 годов)

Резюме. В статье речь идет о сохранении баланса между отличительными и обобщающими составляющими в системе обучения. Они свойственны Болонскому процессу и отечественным методикам обучения при подготовке стоматологов. Рассматриваются III, IV, V, VI этапы алгоритма обучения, которые разработаны на кафедре стоматологии ФПК ГВУЗ “ИФНМУ” с целью оптимизации учебного процесса. Коллектив преподавателей способен более качественно подготовить врача-интерна-стоматолога к заключительным этапам контроля обучения, путем оптимизации педагогической деятельности.

Ключевые слова: оптимизация, учебный процесс, обучение в интернатуре, стоматология.

Kosenko S.V., Rozhko M.M., Kostyshyn Z.T., Kindrat G.V., Ostapiak I.Z., Soroka O.B., Pelekan L.I., Solovey S.I.

Optimization of Educational Process in Training of Dentists Interns. (The Message 4. Working out and Application of Methodical Maintenance of Educational Process within 2007-2008)

Summary. In article it is a question of balance preservation between distinctive and generalizing components in training system. They are peculiar the Bologna Process and domestic techniques of training by preparation of dentists. The III, IV, V, VI stages of algorithm of training which are developed on chair of dentistry of FAE SHEI IFNMU for the purpose of optimization of educational process are considered. Having optimized pedagogical activity, the collective of teachers is capable better to prepare the doctor-intern-dentist for the final stages of control of training for the purpose of reception of the certificate of the doctor-dentist.

Key words: optimization, educational process, training in internship, stomatology.

Надійшла 23.01.2012 року.